UFUGAJI wa KUKU

WA KIENYEJI KAMA MRADI

Hatua Kwa Hatua Kuelekea Ufugaji Wa Kuku Wa Kienyeji Wenye Faida

MUJAYA JONES MUJAYA

Toleo la kwanza, 2022
Hakimiliki @Mujaya Jones Mujaya, 2022

Mujaya Jones Mujaya
S. L. P 45019, Dar es Salaam, Tanzania.
Simu: +255715678122 au +255768678122
Baruapepe: mujaya@kukumakini.co.tz
www.kukumakini.co.tz
Instagram: @mujaya_mj
Facebook: Mujaya MJ
Telegram: @mujaya
Twitter: @MujayaMJ

Uhariri, sanifu jalada na kurasa;
DL Bookstore
Simu: +255 786 163 013
Baruapepe: authors@dlbookstore.com
www.dlbookstore.com
Arusha, Tanzania

HAKI ZOTE ZIMEHIFADHIWA
Ni marufuku kuzalisha, kudurufu, kusambaza, kunakili au kutumia sehemu yoyote ya maudhui ya kitabu hiki bila idhini ya mwandishi. Kufanya hivyo itakuwa ni ukiukwaji wa haki za mwandishi na hatua kali za kisheria ikiwemo kifungo na faini zinaweza kuchukuliwa.

Maandishi, mpangilio na usanifu wa kitabu hiki ni mali ya mwandishi. Haki zote kuhusu kitabu hiki zipo chini ya Mujaya Jones Mujaya

YALIYOMO

TABARUKU..... v

DIBAJI..... vii

SHUKRANI..... ix

UTANGULIZI..... xi

SURA YA 1: ELIMU NA UJUZI WA UFUGAJI BORA 1

SURA YA 2: MTAJI WA UFUGAJI WA KUKU..... 3

SURA YA 3: BANDA BORA..... 13

SURA YA 4: MIUNDOMBINU YA BANDA NA VIFAA..... 19

SURA YA 5: KUKU BORA 23

SURA YA 6: JOGOO BORA..... 25

SURA YA 7: JINSI YA KUFANYA UZALISHAJI..... 27

SURA YA 8: JINSI YA KULEA VIFARANGA 33

SURA YA 9: MAPATO YA MRADI WAKO..... 37

SURA YA 10: MAGONJWA NA NJIA RAHISI ZA KUYATIBU..... 43

SURA YA 11: CHAKULA BORA 49

SURA YA 12: HITIMISHO..... 53

MAWASILIANO MUHIMU..... 55

VITABU VINGINE VILIVYOANDIKWA NA MWANDISHI..... 57

HUDUMA NYINGINE ZA MWANDISHI..... 59

WASIFU WA MWANDISHI..... 61

TABARUKU

Ninakikabidhi kitabu hiki kwako kwa heshima ya watu wote ambao wamekuwa na mchango chanya kwenye maisha yangu. Sehemu hii ni ndogo siwezi kuwataja watu wote lakini ninatambua nafasi ya kila mtu aliyenifanya niwe hivi leo.

Baba yangu Mzee Jones Neziah Silas Meli Mujaya na mama yangu Bi. Aive Christina Charles pamoja na mke wangu mpenzi Bi. Rafikiel Alfred ni miongoni mwa watu wachache ambao wametoa mchango wao mkubwa.

Kitabu hiki kikawe hazina ya maarifa kichwani kwako na kikakupe pesa mfukoni mwako kupitia mradi wa ufugaji wa kuku wa kienyeji.

DIBAJI

Ufugaji wa kuku wa kienyeji unapaswa kuchukua sura mpya kutoka ufugaji wa mazoea na kuwa ufugaji wa kibiashara. Fedha nyingi zitapatikana kwa wafugaji kama faida ikiwa mtindo na Mtazamo wa kufuga kuku wa kienyeji utabadilika.

Kwa upande mwingine kuna haja kubwa ya kuendeleza mbegu za kuku wa kienyeji. Kutokana na maendeleo ya sayansi na teknolojia, pamekuwa na tafiti za kisayansi zenye malengo ya kuboresha mbegu za kuku wa kienyeji ili kupata mazao mengi zaidi ndani ya muda mfupi.

Maendeleo haya yamepekelea mwingiliano mkubwa wa mbegu za kuku maeneo ya mijini na vijijini na kupelekea tishio la kupungua au kukosekana kwa kuku wa kienyeji kwenye masoko.

Kwa sasa karibu nusu ya kuku wanaouzwa kwenye masoko makubwa ni kuku wa kisasa au chotara tofauti na miaka michache iliyopita.

Kitabu hiki kinalenga kuleta ufumbuzi wa changamoto za wafugaji hasa wanaoanza, kuwapa njia ya kupata faida kubwa katika ufugaji wa kuku wa kienyeji , kuchochea ufugaji wa kuku wa kienyeji ili kutunza mbegu hii adhimu kwa vizazi vinavyokuja sambamba na kufungua masoko makubwa kwa bidhaa zitokanazo na ufugaji wa kuku wa kienyeji.

Nimesukumwa na mwitikio pamoja na vilio vya watu wengi kupitia makala zangu kuhusu ufugaji wa kuku wa kienyeji katika mitandao ya

kijamii kuweka kitabu hiki mikononi mwako ili kujibu sehemu kubwa ya maswali yako na kukuonesha njia unayopaswa kuipitia kuelekea mafanikio kwenye ufugaji wa kuku wa kienyeji.

Nimewajibika kuacha urithi wa ujuzi, maarifa na ufahamu wangu juu ya ufugaji wa kuku mahsusi kwa ajili ya kizazi hiki na kijacho. Nina imani maandishi ya kitabu hiki yatafika mbali kwa watu wengi kwa gharama nafuu.

Matarajio yangu utasoma na kutekeleza mambo yaliyoandikwa katika kitabu hiki. Faraja na furaha yangu ni kuona umefanikiwa katika mambo yote mema unayofanya pamoja na ufugaji wa kuku wa kienyeji.

Mujaya Jones Mujaya, Mwandishi.

SHUKRANI

Namshukuru sana Mungu kwa kuniwezesha kuandika kitabu hiki. Hatua zote nilizopita nimeona nyayo zake zimenitangulia mbele yangu kunionesha njia na kuniwezesha.

Ninatoa shukrani za pekee kwa mke wangu na rafiki yangu wa siku nyingi Bi. Rafikiel Alfred Kimbwereza kwa kuniombea, kunitia moyo, kunisukuma na kunipatia huduma zote nilizohitaji hadi kukiweka kitabu hiki mbele yako.

Shukrani ziende pia kwa DL Bookstore waliofanya kazi kubwa ya uhariri, kusanifu mpangilio wa ndani ya kitabu, na jalada la kitabu hiki. Ninamshukuru Peter James Mkandi kwa usanifu wa nembo na machapisho ya Kuku Makini.

Bado ninadaiwa sana na familia yangu kwa kipindi kirefu nilipokuwa mbali nao na nilipolazimika kujitenga kwa ajili ya kazi hii. Najua mnanijali nami ninawapenda sana.

Ninatambua, ninathamini na kuheshimu pia mchango wa kila mtu aliyenisukuma, kunivumilia na kunielekeza hadi kitabu hiki kinakamilika.

Asante sana.

UTANGULIZI

Inasemekana *“ufugaji wa kuku wa kienyeji hauna faida kibiashara”*, ndiyo maana taasisi mbalimbali za utafiti zimejaribu kubuni aina mbalimbali za kuku wa kisasa au walioboreshwa *(chotara)* ambao wana tija kwa mfugaji.

Kauli hiyo haina ukweli. Inawezekana kufuga kuku wa kienyeji kwa tija kibiashara.

Hasara inayoonekana katika ufugaji wa kuku wa kienyeji kibiashara inatokana na maumbile yake kiasili kwani kwa wastani kuku wa kienyeji anatumia muda mrefu sana kufikia uzito wa kuuzwa sokoni na kuanza kutaga mayai.

Pia uzito wa kuku wa kienyeji aliyekomaa upo chini na anataga idadi ndogo zaidi ya mayai ukilinganisha na kuku wa kisasa au chotara.

Licha ya changamoto hizi bado nyama na mayai ya kuku wa kienyeji hupendwa kuliko aina nyingine za kuku. Bado ni heshima kula nyama na mazao ya kuku wa kienyeji. Kuku huyu anafaida nyingi kiafya, kiuchumi na kiutamaduni ambazo aina nyingine za kuku hawana.

Kitabu hiki kimejikita hatua kwa hatua kwenye njia rahisi ambazo mfugaji wa kuku wa kienyeji anaweza kupunguza gharama za uzalishaji na kutumia vizuri sifa za maumbile ya kuku wa kienyeji kupata faida kubwa kwenye biashara.

SURA YA 1

ELIMU NA UJUZI WA UFUGAJI BORA

Unaweza uwe na banda bora, kuku bora, chakula bora na matibabu sahihi lakini iwapo utakosa elimu ya ufugaji hautafanikiwa kwenye ufugaji. Elimu kuhusu ufugaji wa kuku ni muhimu kwakuwa itakusaidia kufanya maamuzi sahihi wakati changamoto zinapojitokeza.

Hakikisha unapata elimu kabla hata haujatafuta mtaji wa kuendeshea mradi wako. Pata taarifa, maarifa na ujuzi sahihi kuhusu kile unachotarajia kufanya kabla ya kuanza ili kuepuka hasara na kukatishwa tamaa.

Elimu hiyo inaweza kuwa mafunzo rasmi yani inayopatikana kutoka katika taasisi za kielimu zinazotambulika au elimu isiyo rasmi ambayo inapatikana nje ya mifumo rasmi kama vitabu, semina, warsha, makongamano, masimulizi, machapisho, utafiti n.k.

Uamuzi wako wa kununua hiki kitabu na kukisoma ni hatua moja ya kupata mafunzo ambayo yakiambatana na uwepo wa mahitaji mengine yatasababisha uhakika wa mafanikio. Usipuuzie umuhimu wa maarifa.

Gharama za elimu zinategemeana na njia ambayo umeamua kujifunza. Chagua njia ambayo ina gharama nafuu na inaendana na uwezo wako wa kujifunza.

Mara nyingi elimu kwa njia isiyo rasmi ni nafuu kuliko mafunzo rasmi ya kutembelea mashamba ya wafugaji au taasisi rasmi za elimu ya mifugo.

Jifunze kuhusu aina ya kuku unaotarajia kuwafuga, chakula cha kuku, ulishaji na ulaji wa kuku unaotarajia, udhibiti wa magonjwa na vifo, ujenzi wa banda bora na uwekaji wa miundombinu muhimu kwenye banda, uatamiaji na utotoleshaji wa vifaranga, malezi ya vifaranga, masoko ya bidhaa zako n.k kulingana na mahitaji yako.

Bei ya mafunzo rasmi inaweza kuanzia Tshs. 20,000 hadi Tshs. 1,500,000.00 au zaidi kulingana na mahitaji yako, muda wa mafunzo, hadhi ya mafunzo *(cheti, astashahada, stashahada n.k)*

Baada ya mafunzo anza kujenga mtandao wa soko la bidhaa zako mapema. Anzia kwenye kutafuta na kutafiti uhakika wa soko la bidhaa zako. Mitandao ya kijamii ni njia muhimu.

Mitandao ya kijamii inatoa mwanya wa masoko na fursa ya kujiunga kwenye mnyororo wa wafugaji wengine na kubadilishana uzoefu, fursa na changamoto.